

В економічній політиці регіонів і її окремих програм доцільно передбачати досягнення ефективної господарської взаємодії всіх суб'єктів економіки; сприяти розвиткові добросовісної конкуренції й успішному впровадженню результатів науково-технічного прогресу і модернізації промислового виробництва. Для цього необхідно забезпечити [4]: раціональне використання природних ресурсів; повне і доцільне використання трудових ресурсів, що залучаються до промисловості; оптимальне вирішення завдань підвищення рівня життя населення; удосконалення виробничої й соціальної інфраструктури; розвиток добросовісної конкуренції; створення ефективної системи залучення і використання інвестицій у народному господарстві з метою створення нових виробництв і модернізації існуючих.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, результати проведеного дослідження свідчать, що економіка України є привабливою для залучення іноземних інвестицій. Подолати негативні процеси, які блокують та перешкоджають залученню іноземних інвестицій в Україні, можливо лише на державному рівні. Заходи для поліпшення інвестиційної ситуації в країні мають бути спрямовані на нейтралізацію факторів, що протидіють інвестиційній активності.

Для активізації процесу залучення інвестицій потрібно зменшити вплив факторів економічної й політичної нестабільності та недосконалого законодавства, високого рівня інфляції, недосконалої системи оподаткування та недостатнього рівня інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності. Від вирішення цього питання багато в чому залежить розвиток промисловості і подальше економічне зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента / И. А. Бланк. – Ника-Центр. Эльга – Н. – К., 2001. – 511 с.
2. Мельник М. Принципи побудови інвестиційних моделей регіонального розвитку / М. Мельник // Регіональна економіка. – 2005. – № 1. – С. 187–195.
3. Музиченко А. Інвестиційна діяльність в Україні: [навч. пос.] / А. Музиченко. – К.: Кондор, 2005.
4. Андрієвський Д. Й. Державна економічна політика сприяння надходженню в промисловість інвестицій на національному та регіональному рівнях / Д.Й. Андрієвський // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 24. – С.125–127.
5. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Державне агентство України з інвестицій та розвитку. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index>.

УДК 658.152

ВДОСКОНАЛЕННЯ УМОВ ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Воличенко О.О.

Херсонський державний аграрний університет

Рассмотрены особенности механизма стимулирования привлечения инвестиций на предприятия, определены основные задания государственной инвестиционной политики. Раскрыта сущность усовершенствования условий для привлечения иностранных инвестиций и эффективного их использования.

Ключевые слова: инвестиции, деятельность, предприятия, инвестиции зарубежные, эффективность, усовершенствование, проекты, ресурсы.

The features of stimulating mechanism for bringing in enterprise investments are considered, the basic tasks of public investment policy are determined. The essence of improving the conditions for bringing in foreign investments and their effective use is exposed.

Keywords: investments, activity, enterprises, foreign investments, efficiency, improvement, projects, resources.

Постановка проблеми. Інвестиційна діяльність в тій чи іншій мірі властива будь-якому підприємству. Прийняття інвестиційного рішення неможливе без врахування наступних факторів: вид інвестиції, вартість інвестиційного проекту, альтернатива доступних проектів, обмеження фінансових ресурсів, доступних для інвестування, пріоритетні напрямки інвестування, ризик, пов'язаний з прийняттям того чи іншого рішення. При використанні інноваційних і інформаційних технологій більшість проблем інвестування вирішуються на основі ринку як саморегульованої системи. В Україні значна час-

тина економічних структур, що виникли в результаті ринкової трансформації, знаходиться на стадії становлення. На даному етапі необхідне поєднання ринкового та економічного механізмів процесу формування, розподілу і використання інвестиційних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми теорії та практики інвестиційних процесів, дослідження теоретичних основ формування інвестиційної політики підприємств знайшли відображення в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема В. Г. Андрійчука, В. А. Анічина, Л. М. Борщ, А. А. Пересади, А. П. Дука, В. Г. Федоренка, Р. Френкліна, Дж. Кейнса, Т. В. Майорової та ін. Разом з тим, незважаючи на увагу, приділену цій тематиці, багато питань залишаються нерозглянутими.

Метою цієї статті є дослідження вдосконалення умов здійснення інвестиційної діяльності підприємств, особливостей механізму залучення інвестицій, комплексних заходів та спонукальних механізмів для потенціальних іноземних інвесторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Причини, що зумовлені необхідністю в інвестиціях, можуть бути різними, але в цілому їх можна розділити на три види: поновлення наявної матеріально-технічної бази, збагачення обсягів виробничої діяльності, освоєння нових видів діяльності. Ступінь відповідальності за прийняття інвестиційного проекту в рамках того чи іншого напрямку є різним. Так, якщо мова іде про заміну наявних виробничих потужностей, рішення може бути прийнято достатньо безболісно тому, що керівництво підприємства ясно представляє собі, в якому обсязі та з якими характеристиками необхідні нові основні ресурси. Задача ускладнюється, якщо мова іде про інвестиції, пов'язані з розширенням основної діяльності, оскільки в цьому випадку необхідно врахувати цілий ряд нових факторів: можливість зміни положення фірми на ринку товарів, доступність в додаткових матеріальних обсягах, трудових та фінансових ресурсах, можливість освоєння нових ринків та інші.

Важливим є питання про розмір інвестицій. Так, рівень відповідальності, пов'язаної з прийняттям проектів вартістю 1 млн. грн. та 100 млн. грн., є різним. Тому повинна бути різна глибина економічного аналізу проекту, який слід виконати перед прийняттям заключного рішення. Крім того, в багатьох фірмах практика диференціації права прийняття рішення щодо інвестиційного проекту стає звичним явищем. Це обмежує максимальну величину інвестицій, в рамках якої той чи інший керівник може приймати рішення самостійно. Нерідко рішення повинні прийматися в умовах, коли наявний ряд альтернативних або взаємозалежних проектів. В цьому випадку необхідно зробити вибір одного чи декількох проектів за їх критеріями. Як бачимо, таких критеріїв може бути декілька, а ймовірність того, що один проект буде кращим за всі інші по всім критеріям, як правило, значно менше одиниці. Дуже важливим на сьогоднішній день є вирішення питання про пріоритетні напрямки залучення інвестицій. Необхідним також є вирішення питання щодо того, які саме причини стримують процес масового іноземного інвестування в економіку держави. А також треба визначити та проаналізувати, які саме заходи необхідно впровадити, аби досягти зниження дії негативних факторів на стан інвестиційного клімату в Україні. Дослідженнями встановлено пряму залежність між темпами зростання ВВП та інвестиціями, бо конкурентоспроможність і темпи розвитку підприємства визначаються інвестиціями. Без них підприємство будь-якої форми власності приречене на банкрутство. Тому у розвинутих країнах приділяється серйозна увага інвестиційній діяльності. Органи державного управління у цих країнах використовують широкий спектр методів її стимулювання: прискорена амортизація, раціональна податкова система, кредити та регулювання банківських процентних ставок, заохочення лізингу. В Україні ж дотепер не створено обґрунтованої системи державної підтримки інвестиційної діяльності підприємств. Внаслідок цього в інвестиційній діяльності країни утворилося замкнуте коло, коли недоінвестування спричиняє спад виробництва та зниження інвестиційних можливостей суб'єктів господарювання та держави. Вивести Україну з цієї ситуації може лише науково обґрунтована інвестиційна політика держави.

Протягом останніх років зменшується частина довгострокових позик, наданих суб'єктам господарювання всіх форм власності в загальному обсязі кредитів. Якщо в 2005 році цей показник дорівнював 12,8 %, то в 2006 році – 11,3 %, в 2007 році – 11,1 %, в 2008 році – 10,0 %, а в 2009 році – всього 8,5 %. Це свідчить про відсутність у комерційних банків економічних стимулів кредитування виробничих інвестицій та наявність підвищення ризику при наданні таких позик і обтяження позикових портфелів банків директивними позиками, своєчасне повернення яких проблематичне. Великі позикові ресурси банків відтягуються також на ринок облігацій внутрішнього державного займу (ОВДЗ), де відсотки більш привабливі порівняно з позиками для інвестиційних проектів.

Гармонізація законодавства України із системою ГАТТ / ВТО (Генеральна угода про тарифи і торгівлю / Всесвітня організація торгівлі) є складовою частиною економічних реформ в Україні. Відповідні змі-

ни вносяться в інвестиційне законодавство й у Закон України “Про спеціальні (вільні) економічні зони” з метою поліпшення умов інвестування для іноземних інвесторів в Україні. Значною перешкодою для іноземних інвестицій є недосконала економічна система. За даними Держкомстату на 2008 рік Україна зайняла 51 місце в рейтингу найбільших економік світу, учасники якого визначались за рівнем внутрішнього валового продукту. ВВП України становив 106, 111 млрд. доларів.

До першої п'ятірки лідерів входять: США (13 трлн. 201 млрд. 819 млн. доларів США), Японія (4 трлн. 340 млрд. 133 млн. доларів США), Німеччина (2 трлн. 906 млрд. 681 млн. доларів США), Китай (2 трлн. 668 млрд. 71 млн. доларів США), Великобританія (2 трлн. 345 млрд. 15 млн. доларів США). Росія посідає 11-е місце з ВВП, удев'ятеро більшим за український – 986 млрд. Україну обігнали Єгипет, Колумбія, Нігерія, Пакистан. Усього в рейтингу – 183 держави [47]. Високі темпи зростання ВВП України упродовж останніх восьми років (починаючи з кінця 1999 року – в середньому 7,4 % за рік) з настанням фінансово-економічної кризи змінились на помірні. Як зазначають експерти Асоціації “Український Кредитно-Банківський Союз”, у 2009 році падіння ВВП може становити від 3 % до 8 %, у порівнянні з ростом на 2,1 % в минулому. Головна причина такого розвитку подій в експортно орієнтованій національній економіці – рецесія світової економіки.

Аналіз макроекономічних умов розвитку у 2008 році в Україні свідчить про збільшення реального ВВП завдяки високим показникам діяльності аграрного сектору. Решта галузей народного господарства за підсумками минулого року продемонстрували від'ємні показники росту, зазначають в УКБС. Будівельний ринок України, що ще в 2007 році переживав бум, за підсумками 2008-го показав зменшення обсягів на 16 %, що дає підстави говорити про настання рецесії в цій галузі економіки країни. У 2008 році на 6 % зменшився фізичний обсяг оптового товарообороту, хоч роздрібна торгівля продемонструвала ріст на 18,6 %. В останньому кварталі минулого року спостерігалось подальше зниження обсягів надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, при цьому основний обсяг інвестицій спрямовано в банківську систему: в листопаді їх частка склала 61,1 %.

Аналізуючи інфляційну ситуацію та ріст цін у 2008 році, експерти УКБС звертають увагу на те, що після майже трирічного зростання індексу цін виробників в останньому кварталі 2008 року зафіксовано тенденцію до їх зниження. Це пов'язано зі значним зменшенням попиту на сировину на внутрішніх та зовнішніх ринках та, відповідно, її цін в іноземній валюті. За оцінками УКБС, банківська система України до останнього кварталу 2008 року розвивалась по висхідній, володіючи значними обсягами ліквідності, що вдвічі перевищували потреби банків для проведення поточної діяльності. Однак з настанням кризи загострилися проблеми, пов'язані зі своєчасною виплатою зарплат, пенсій, стипендій; підвищився ризик затримки проведення платежів між підприємствами та платіжів до бюджету, незважаючи на докладання банками усіх можливих зусиль для забезпечення вчасності усіх платежів.

Пріоритетними галузями для участі іноземних інвесторів, у тому числі шляхом створення спільних підприємств, є енергетика, транспорт, металургія, радіоелектроніка, машинобудування, легка промисловість, будівництво. Отже, діючи у правовому полі України, іноземні інвестори можуть використати різноманітні форми своєї участі у міжнародному бізнесі. Це створення спільних з українськими учасниками підприємств на паритетній основі, частковий або повний викуп підприємства внаслідок приватизації, оренда землі і концесія на видобуток природних копалин, відкриття власних філій і представництв на території України, входження до складу транснаціональних промислово-фінансових груп тощо.

Незважаючи на створювані умови, загальна потреба економіки України в іноземних інвестиціях складає майже 40 млрд. доларів США. Притягнення іноземних інвестицій в українську економіку є важливим засобом усунення інвестиційних потреб в країні. Для того, щоб іноземні інвестори пішли на такі вкладення, необхідні серйозні зміни в інвестиційному кліматі. По-перше, потрібна державна інвестиційна політика в питаннях впровадження економічного механізму страхування ризиків внутрішніх іноземних інвестицій; збільшення обсягів капіталовкладень суб'єктів господарювання за рахунок прибутку і нової амортизаційної політики; збільшення інвестиційних ресурсів, що формуються на фондовому ринку і за рахунок притягнення коштів населення; створення відповідальних інститутів з питань інтеграції промислового і банківського капіталу, мобілізації засобів під ефективні інвестиційні проекти в пріоритетні галузі економіки.

Загальний обсяг ПІІ в Україну станом на 1 січня 2009 року склав 35723 млн. дол. США., що на 20,9 % більше, ніж на початок року. З розрахунку на одну людину оцінюються в 775,3 дол. США (табл. 1). Сума кредитів та позик, отриманих підприємствами України від прямих інвесторів, у четвертому кварталі скоротилася на 252 млн. дол. США, або на 4,6 %.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції на одну особу дол. США

Рік	Прямі іноземні інвестиції на одну особу
2001	78,7
2002	94,1
2003	114,0
2004	142,6
2005	191,4
2006	359,9
2007	463,6
2008	637,7
2009	775,3

Створення сприятливого інвестиційного середовища впливає не тільки на потоки прямих іноземних капіталовкладень, а також на потенційну прибутковість таких потоків. Протягом останнього десятиріччя економічних реформ країни цілком усвідомили переваги залучення інвестицій. За оцінками Секретаріату Конференції ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), у країнах, які приймають, збереглися лише 27 із більш як 600 обмежень у сфері прямих іноземних інвестицій.

Україна також одержує великі кошти від таких міжнародних організацій, як Світовий банк, МВФ та ЄБРР. Більша частина цього фінансування надходить у вигляді технічної допомоги для розбудови ринкової економіки та системи правових інституцій, що є основою розвинутої ринкової економіки. Але Україна має репутацію країни, економіка якої, порівняно з іншими економіками регіону Східної Європи та колишнього Радянського Союзу, є однією з найменш привабливих для іноземних інвесторів.

За обсягом залучення прямих іноземних інвестицій Україна помітно відстає від інших східноєвропейських країн. У 2008 р. чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну виявився нижчим за середній показник 2004-2006 рр. Цей факт можна пояснити депресивним станом національної економіки та підвищеним політичним ризиком. Згідно з офіційними даними, станом на початок січня 2008 р. загальний обсяг надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну за період з 2005 р. становив 3,5 млрд. дол. США, у 2007 р. країна отримала лише 491 млн. дол. США. Причина повільного розвитку України в цьому напрямі полягає в тому, що види ведення бізнесу в Україні значно відрізняються не лише від практики більшості західних країн, а й від практики інших країн з перехідною економікою, наприклад Чехії, Угорщини, Польщі, а також певною мірою Росії. У той час, коли інші центральні та східноєвропейські країни успішно продовжують змагатися за збільшення обсягів іноземних інвестицій, в Україні, наприклад, протягом останніх місяців 2008 р. кілька іноземних компаній вирішили припинити діяльність та залишили країну або вирішили припинити подальше інвестування до покращання загальних умов діяльності.

Таким чином, іноземним інвесторам майже неможливо повністю здійснювати свою діяльність відповідно до вимог українського законодавства. Незважаючи на це, іноземні інвестори часто вважають, що законодавство має не таке вирішальне значення порівняно з іншими, більш практичними проблемами, які постають перед ними у зв'язку з інвестуванням. Важливість припливу іноземних інвестицій полягає не тільки в збільшенні обсягів залучених капіталів але в тому, що інвестиції є трансфертами знань, технологій та досвіду управління. Разом з ними створюється корпоративна культура і новий сучасний менеджмент. Інвестиції, залучені безпосередньо в реальний сектор економіки, сприяють диверсифікації експорту, створенню додаткових робочих місць і, на відміну від іноземних кредитів, не збільшують заборгованість країни.

Висновки. Процес інвестиційної діяльності наближається до стабілізації та можливого росту інвестицій. На сьогоднішній день відбуваються істотні зміни в структурі джерел фінансових капітальних вкладень, підвищується частка засобів недержавного сектору економіки. Однак у вирішенні завдань стабілізації економічного стану головна роль залишається все ж за державними інвестиціями. Значний вплив на розвиток економіки здійснюють іноземні інвестиції. При досягненні макроекономічної стабільності, активізації міжнародного економічного співробітництва можливо очікувати підвищення залучення іноземних інвестицій в розвиток економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вакарін С. І. Інвестиції в Україні (Міжнародний валютний фонд). – Київ: Конкорд, 1996 рік.
 2. Величко О. В. Державне регулювання інвестиційної діяльності // Фінанси України. – 2000. – № 10.
 3. Гітман Л. Дж., Джонс М. Д. Основи інвестування. Пер. з англ. – М.: Дело, 1997.
- УДК 657.421:622 (477)